

La Veu de Tortosa

SETMANARI REGIONALISTE

«VERGONYA ETERNA A AQUELLS QUE DESPRECIANT SON IDIOMA ALABAN LO DELS ALTRES». — Dante.

DIA 11 DE SETEMBRE DEL ANY

1714

ELS DERRERS MARTIRS DE LA NOSTRA INDEPENDENCIA

Ab la rendició de Barcelona, després d' un siti horrible que, segons el parer de molts historiadors nacionals y estrangers, fou el més notable del segle XVIII, comença la crucifició de Catalunya en la cima del Calvari.

El nou rey, Felip V., qui personificava la introducció del absolutisme francès a Espanya, no podia ésser pas massa indulgent pera 'l poble catalá que per espay de nou anys li havia fet la guerra á sang y á foch en defença de sa personalitat. El temperament de Felip, venjatiu de sí, era un pressagi 'l més funest pera la independència autonòmica del nostre poble; d' éll sols s' en podia esperar el cop de destrál pera abusar fins les arrels del arbre de la constitució catalana.

Y en veritat, estudiades totes les circumstancies y la mena de gent que feyan la Cort al nou rey aixís hauria sigut; més, fets ben del cas ho impediren.

Els Estats d' Europa havian vist ab maís ulls la unió de França y Espanya mitjansant l' adveniment á la corona, d' aquesta, del net de Lluís XIV; per aquest motiu formaren la Gran aliança al objecte de proclamar rey de les Espanyes á Carlos III, fill del emperador Leopold, d' Austria. Esdevingué la mort de Leopold y ben prest la de son successor Josèph II, y aleshores fou nomenat rey d' Austria Carlos III; aquest aconteixement es de ben trista recordança, perque Catalunya, devant de tan compromesa situació, fou abandonada de les Potencies europees, temeroses de que Carlos III no arribés á reu-

nir les dues corones, Espanya y Austria.

Ab tot, ell no abandoná Catalunya, dexanthi á sa muller y un nombrós exercit al anáren á coronar á Viena; y malgrat la pau d' Utrech, per la qual les Potencies regoneixian rey d' Espanya á Felip V, mitjansat condicions gens hermoses, prometé agregar, aquesta, al seu Imperi, ó bé constituir-la, en República lliure; prò de mica en mica les forces catalanes restaren boy soles, tenintseles d' heure ab els nombrosos exercits de França y Espanya.

Mes, ben mirat, això feu que Carlos III fos una continua amenssa pera la conducta á seguir de Felip V; donchs, si d' una sola vegada hagués enderrocat les antigues constitucions catalanes s' esposava á un nou aixecament més frenètic y més desesperat del poble catalá; perqué, després del sieti y rendició de Barcelona, encara restavan molts capdills qui feyan ressonar el crit de llivertat per les afraus de la terra vexada; y, altremént, aqueixes revoltes podian satisfacer els desitjos del Monarca austriach, d' anexionar la nostra nacionalitat al seu vast Imperi.

No hi ha pas dubte, donchs, que 'ls derrers martirs de la nostra independència deturaren á Felip V, á que no cremés els furs y llivertats de Catalunya, com' instigavan els estols d' adulladors castellans y francesos que 'l seguian.

En aquesta brega, d' un grapat de capdills catalans en contra de les tropes dominadores, hi trobèem la fi gloriosa y punyenta dels nostres derrers martirs.

L'esforcat Moragas, després de caure presoner en una emboscada per medi de la enganyifa, fou trinxat son cadavre

á trossos, y son cap, dins d' una gavia de ferro, penjat en el cim del Portal de Mar, ab una inscripció la més ignominosa. Allí s' hi estigué fins que Carlos III de Borbó, al fer sa entrada á Barcelona, venint de Napsols, lo feu traure, mitjansant la pregaria d' alguns nobles catalans.

Nebot, Desvalls, Roig, Correselet y alguns altres, tambe moriren lluytant acoblats al llurs somatents per la llivertat de la terra; els qui res foren ab vida, emigraren cap als Estats d' Europa pera no ser víctimes de les ires del rey malahit y sos adulladors.

De tots aquets capítostos, cap ha sigut més objecte de la veu popular qu' en Bach de Roda. Nasqué, aquet martir de la Patria, en una de les masies de la Plana de Vich, y com á bon catalá fou dels primers en cumplir les files de Carlos III.

Compta la tradició que 'n Bach se troba en el siti y assalt de Barcelona, y que fou un dels defencors més entusiastas del Born; prò qu' ans de rendirse la plaça lográ fugirne y internarse cap á la montanya, hont aplegá els escamots de somatents, els qui ajudats de son caracter actiu y animós en les empreses enriscaades creuaren alguns indrets de Catalunya servanthi viva la flama de la insurrecció.

Aixó motivá de que fos el blanch de les cobejances diaboliques del rey Felip, qui, per lo mateix que veyá en éll un perill constant d' escitació á la guerra, no perdoná medi, per injust que fos, en aniquilarlo. Ses tropes, amantents, el perseguiren, y son cap havia sigut pregonat per tots els llochs y viles.

En Bach cada jorn veyá restar ses forces, aclaparades per la lluyta més

crudel y desigual; era necessari, donchs, un esperit y una fè de martir pera tirar endevant en aquella empresa titànica, en la que sols podia esperançarse la mort com á recompensa.

Aqueixa, no 's feu esperar pas gayre: Un jorn, en el qué pera 'l nostre héroe s' ofuscava 'l darrer raig del sol de la esperança, fou encercat y sobtat en una casa de pagés de la Plana, y conduít cap á Vich, pitjor que un lladregot.

Felip V ja podia satisfacer sos instins venjatius: la presa estava ben amarrada en ses urpes.

Res pogué apaybagar la animositat del rey contra del martir. L' home que com á bon patrici havia bregat fins l' últim esforç de son ànim per la llivertat de sa Patria, era tingut y jutjat com á un criminal. D' un rey que ni fins dels bons patricis vol tenir con miseració, ¿qué s' en podia esperançar?

La desolació més complerta.

En les Devallades, lloch de la ciutat de Vich hont se danmavan els criminals y lladres, s' hi alçá, un jorn de may prou plorada memoria, la forca del homicidi: un crit que retrunyí per tota Catalunya, fon el plany del darrer martir de la nostra independència, qui cantá:

No 'm matan per ser traydor ni tampoch per ésser lladre, sinó per haver volgut que visca sempre la Patria.

Aquesta planyensa, que pera demostrar l' amor del nostre poble en vers son capdill se feu, aleshores, popular per totes les afraus catalanes, avuy encara se con serva en el cor de la Montanya de Catalunya, ahont de tant en tant hi reviu com les espurnes d' un caliu etern. Deu fassa que sa escalfor

renasqui y abrasi 'ls cors de tots els catalans!

A la commemoració dels darrer martirs de la nostra independència, aixequem pera élls y pera la Patria una fervent pregaria á aquell Deu, tot Misericordia.

¡Catalans d' avuy dia! honrèu la dolça memoria dels nostres pares, qui moriren lluytant per la llibertat de la terra.

Jordi Jordà.

Tortosa Septembre 1901.

Les Ordres Religioses en

1714

y 'ls soldats de Bernich abancaren sota d' una pluja de bales, y 'ls principals baluards de la ciutat eran defençats pam á pam; les tropes restavan aclaparades y companyies enteres havian donat llur vida.

La nit era ben frèstega y solís algunes tuyares il·luminavan algun qu' altra indret.

Els cors dels catalans s' estremordian de dolor: veyan finir la obra que tanta sanch y tants sacrificis els hi costava. Era precis fer un darrer y suprèm esforç, y tothom, vells y joves, pobres y rics s' arranjan a morir pera no veure la Patria sacrificada.

En mitj de tanta desolació, les Ordres religioses que fins aleshores ja havian entregat a les companyies els individus de llur, comunitats pera la guerra y que 'ls demés sens cap excepció, enytavan en la bretxa pera arregar els ferits y curarlos, y en animar els combatens invocant els noms de Deu y Patria, qu' eran la esca més poderosa pera abrusar d' entusiasme aquells cors assodollats de fé comprengueren qu' era necessari arribar a la opoteosis del sacrifici y del martiri.

Ab aquest intent se reuni Consell de Teòlechs, y tractaren fins en quin punt els individus de les Ordres religioses qu' estaban ordenats in sacris podian combatre al l' enemich. Al arribar a n' aixó, forzosament, l' entusiasme tenia d' ésser indescriptible y digne d' un poble que lluyta fins al darrer alé, per sa llibertat.

El Consell declará que, segons els Cánons, sols podian preparar y carregar els canóns, més no engegarlos.

Aquesta resolució fou presa ab delit; si bé que l' entusiasme de molts hauria volgut poguer arribar fins allá, més enllá..... abraonarse demunt d' aquella munió salvatge, que el espetich de llurs armes, els hi recordaran el drinch de les cadenes de la feixuga esclavitut.

El dia onze de Setembre, el darrer de la nostra independència, la brega fou colossal. Els religiosos plens d' ardiment ocupavan els llochs de més perill: llur exemple y braó enternian els cors, d' aquells combatent que, demverats y boy sens vida, sentian defallirles forces del cos, mes no les del esperit, després d' una lluyta geyantina de tretze mesos, dins dels murs.

El fum y la polsaguera del canóns arrebolcava una cridoria infernal, aquella matinadez. En el lloch qu' avuy

dio, s' anomena l' Pla de Palacio els combatents anavan cayent a centanars, y després de vuyt hores de matances restaren desmuntades les bateries, qu' allí, per darrera vegada, adolaren per la llibertat de la Patria.

Els religiosos havian complert ab sa misió, y llur sany regava a dolls aquell terren.

Y 'ls que avuy dia bes cantan, ab mil vituperis, a les Ordres religioses en periòdichs patrioteros com la *Publicidad*, y per boca d' esplotadors com en Llorromix que prenguin exemple; ells qui no tenen mes Deu ni mes Patria que la Panza.

P. Queralt.

Tortosa, Setembre de 1901.

La cayguda de 1714

EN LO NOSTRE DRET CIVIL

Era de Deu que les famosíssimes paraules de la immortal crida qu' a les tres de la tarde del 11 de Setembre de 1714 feyan publicar per tots los carrers de Barcelona 'ls tres Camins ó Brassos del Principat, paraules d' una senzilla sublimitat que corren *«essent la esclavitut certa y forçosa... protestant de tots los mals, ruínas y de solacions que sobrevinguen a nostra comun y afligida patria y extermini de tots els homes y prurlegis, quedant esclaus...»* havian de resultar profètiques.

Si, la esclavitut de la patria, forçosa, ben forçosa perque 'l braó ab que 'ls nostres avis trevallaren pera evitarla ab insurreccions y defenses, ab força d' armes y energies de diplomacia, causarà sempre admiració al historiayre més previngut, ha esser, d' ençá que Barcelona hagué d' oír ressonar les potades del cavall de Berwik sobre sos carrers tenyts ab la preciosa sanch de sos fills, certa y ben certa.

En tots els ordres de la vida catalana deixá sentir lo pés de son brutal despotisme 'l poder dels Borbons absolutistas, tots los ha ben desorganisat y atubit lo sistema parlamentari, entemps ridicol y funestíssim, que 'l succehi pero potser en cap l' ha estat y ho ha estat y ho va sent més de certa, la esclavitut, qu' en la esfera del nostre dret civil; d' aquest dret civil tan admirat com conegut, vida de la vida d' un poble fort, sanch de la sanch d' una rassa masclé que, com l' heroe de la mitologia, premia de la terra son coratge pera assolir d' una volada 'ls cims mes altívols de lo just y de lo equu.

Felip V., miserabl en sos odís y en ses venjances, petit d' ánima y esquifit de cor, poruch com una femella é ignoble com un butxí, no, s' atreví a enderrocarlo, aquell casal secular de les nostres institucions civils, llar bastida al compás de ses necessitats per lo poble qu' en ella s' arredossava; y al temps que a tall de bordegás de mals instituts qui busca al lleó encadenat, anava ferit a Catalunya en los details de son regim polítich y administratiu mes benvolguts dels catalans manava en son Decret del 16 de Janer de 1716 «que s' observessen les Constitucions qu' avans hi havia a Catalunya.»

Peró a seguida d' aytal hipócrita

concessió, dictada per la por de noves revoltes que fou la obsessió d' aquell tirá, lo famélich anhel de l' anorreament de Catalunya apareix patent: los nostres furs civils han de tindres en endevant per vigents, no en virtut del dret indiscutible ab que 'ls havian dictat les Corts d' un poble lliure, qu' aquest lo destruhia la petjada barrera del vencedor en la guerra, sino perque *«son de nuevo,—dites constitucions,—establecidas por este decreto y tienen la misma fuerza y vigor que lo individual mandado en él»*, perque 'l Monarca, rey, senyor, amo absolut, feya la caritat de conservarles y confirmarlés.

La facultat d' estatuhir les lleys no s' treya pas a les nostres Corts, que ni sisquera se les anomenava; peró solzament de la voluntat del Rey emanava, d' aquella hora endevant, el llur vigor; solzament de que a ell li plagués d' arrosarshi força de vigencia, derivaba la autoritat ab que regirian a Catalunya; solzament d' aquella voluntat que demostrava son afecte a la nostra Patria subgectantla a un régim militar duríssim, encanyantse en la impossició injustíssima d' una llengua estranya, en los tribunals de justicia, imposició d' hont han nascut horribles erros judiciais, manant condemnar als ausents per qualsevol delicté, contra la preciosa llibertat catalana que no permia ferho si no ab els qui ho eran de lesa Magestat, supliment los somatents y milicies gremials, prohibint l' us d' armes, destruhint la llibertat d' impremta, aixecant la ciudatela de Barcelona, suprimint los Estudis fora l' de Cervera et cetera etc., perque may s' acabaria!

De dret, donch se feya derivar tota lley, de la voluntat del Rey, de fet se feya impossible lo funcionament del organisme legislatiu autonóm, s' anteposavan las lleys elaborades a Madrid a les creades per Catalunya, mentres s' inundavan els nostres tribunals, de jutges castellans qu' ab un esperit informat en una vida juridica oposada per essencia a la de casa (y prescindim de llur possible parcialitat y de les més que provables imposicions dels govèrns centrals) venian a aplicar les lleys civils que la *magnamitat* del Rey deixava subsistents, a les conflagracions de la vida familiar del nostre poble.

Y la certesa d' eixa esclavitut que proclamavan degotant sanch llurs cors, los Pares de la Patria redint a un modest estatge del Portal de Sant Antón de Barcelona, la tarde del 11 de Setembre de 1714 certesa que feren sentir aclaparadora 'ls decrets de Felip V en lo terror del Dret civil catalá, no subsisteix encara, per horrible dissort nostra, en aquestos temps de *llibertat*?

Diguetho 'ls qui l' han tinguda de sentir, lesionant llurs més cars interesos y afectes, en les bregues judiciais, la esclavitut del Dret Civil Catalá; diguiho l' quart lloch qu' en l' ordre de vigencia del Dret civil a Catalunya ocupan les nostres costums y 'ls posteriors que pertocant al dret escrit y als supletoris del catalá; diguiho la facultat destructiva d' aquest que tenen y exerceixen constantment organismes centrals com lo Tribunal Suprèm y la Direcció general de Registres; diguiho la multitud de recursos y d' apelacions que sa infracció seguidament ocasiona; diguiho lu resúm la eterna protesta de

les Academies, dels Colegis d' advocats dels Centres furidichs de tota mena contra aquesta meteixa esclavitut!

Certament, profetisavan els immortals defençors de Barcelona; puig lo Dret civil catalá es l' ánima de l' ánima de la nostra patria y la nostra rassa; essent la esclavitut d' aquesta certa y forçosa.....

Trevallém pera que no duri gayre!

Joan Poblet.

Montblanch 6 Sepbre. 1901.

COVA - CAMBRA

EXCURSIÓ PEL CARO Y PER LA MOLA DE CATÍ

Ab molta de veritat deyan Pitágoras y altres sabis de cap de brot, que la naturalèsa era pel viatjant com un plèctre suavíssim que vessava a dolls armonies del cèl, ó com un llibre immens obèrt al seus ulls, hont podia llegirhi una per una les maravelles del Criador. Desde la pedrèta xicolina que devalla pels córrechs de la vall, hasta la ròca altívola que ab sa testa toca 'l cèl; desde l' humil herbèta que s' arressera a l' ombra de les verdisses, hasta 'ls ayrosos pins y gentils roures que s' aixecan atalayant l' encontrada; desde 'l moixonèl que canta a les ubagues, hasta l' esparver y l' aliga que solcan l' espay de les alteroses carènes; tot pregona y canta ab llenguatje mut, però sublim, les grandeses de Deu. Aquèsta era la dolçíssima idea que sovint volejava per la meva pensa, al contemplá 'ls cuadros riallers que a drèta y a esquerra de la pujada del caragol veyan, y al mirar de fit a fit aquelles nues penques de ròca, que portavan sagellada en ses cares la marca del temps. Rèu d' estrany que devant de tan bell espectacle brollessin del meu cor sentiments d' admiració, exclamant a sa vista: «¡Quan gran es Deu y quan admirable en ses criatures!»

Serian les sis del dimatí quan ab set joves del Jesús amichs meus reposavam a les fonts de s Bácsis. Lo vent que foll udolava, y que en un girant d' ulls escombrá 'ls núvols de l' ampla volta del firmament, feu que poguessim esguardar millor l' encisadora vista que teniam devant nostre.

Ben recolsats ab lo bras drèt sobre 'l rocam ciclòpich dels penyalars del Caro, y mirant a l' esquerra la *Cara de la Reyna*, vèyam caragolarse a nostres pèus corriòls y senderòles, barranchs y carreteres que, anguilejant joguinoses, anavan a pèrdres als poblèts de la plana, que dormian tranquils vora l' ombra dels olivèts y garrofers que 'ls cèrcan. Al cap-de-vall rossolava magesuos l' Ebre que resplandint ab los raigs del sol, semblava llarga cinta de plata lligada a les mateixes ribes de la mar. A l' altra banda del riu sonrèya Tortosa coronada de castells y muralles, y rotllada d' esbarts de pòbles que com estòls de cabrètes blanques semblavan descansar als pèus de sa noble Senyora. Les serralades de *Cardó* fresquívols, la punta de *Fullola* y 'l *Coll de Balaguer* figuravan talment esser tres gegants atlètics que desde aquèlles mirandes atalayavan la Rèyna del Còll de l' Alba, y ensemps vetllavan la

ciutat heròica de la Verge de la Cinta. Aquest cuadro afalagador y placèvol tenia per últim terme 'l cèl puríssim tot èll arrosat pel sol ixent que l' il·luminava. Devant d' èix panorama, y respirant un oratge sadollat d' olors boscanes, glatia à plèr lo nòstre còr, s' aixamplava 'l nòstre pit y s' esbargia la vista per aquèlles fondalades y carènes, hont culliren tants de llores y palmes nòstra avior gloriosa y aquèlles hèroes de l' etat mitjana.

Deixondats per un bufarut de vent del dolç encís que 'ns ubriagava, tornarem à la nòstra, pujant cap à l' ermita de Sant Antòni, digna corona del *Caragól*, y d' açí, trescant com daynes pel mitj de pedreguèts rossoladiços, hasta arribar al *Collet del Caro*. Girats d' espatlles à la comarca tortosina y de cara à 'ls monts d' Aragó, 's presentava à nòstre esguart una vista preciosa y nòva. A l' esquèrra, sobre un sòl encatífat d' herbèy y molça, rumbejavan xamoses boixèdes, garrits ginebrons y enrevoltades ridòrtes, que, enfilantse pels pinatells y branques de les atapahides pinèdes, y trenantse arrèu ab los xuclamels y vidielles, orlavan aquèlles boscuries d' escayentes garlandes, y les vestian d' hermosura y alegria. Aquestos vergers ombrívols, que com ampla faixa corren de llarch à llarch per la cintura del Caro, florèixen al solpluig de ses altes y nues serralades. A la drèta, y com qui mira desde una timba, 's vèhuen d' açí y d' allà comes florides y turonèts garbosos, crehuats de valls fondes y ufanoses, ribetjades de noguers y grèvols, y sembrades arrèu de rústegues barraques y casètes blanques, nius d' amor y pau arreserats entre 'ls esquèys flayrosos d' aquèlles fondalades. Les aures que allí hi murmuran, los refilèts dels rossinyòls que hi nian, y 'ls planys de les auelles que à dojo hi volèyan, juntament ab los bèls de les ovèlles que, mitj penjades de les aspres ròques, hi pasturan, parèixen entonar un himne à Deu, que omple de gòig y vida aquèlles sèlves solitaries. Tot encantat per tanta de bellèsa y clavats mos ulls à n' aquelles pènyes que cèl amunt s'enlayran anava remembrant les nòbles lluytes que haurian vistes en altres jorns de gloria, quan me trobi à la vall que s' exten entre 'l Caro y la *Mòla de Catí*.

I'assarem la casa del *carabné*, la dels *guarda-civils* y altres masies, que reposavan com senzilles pastores sota les arbrèdes de la vall com endormiscades pels cants dels gafarrons y mèrles. Assolirem desseguida la font del *Mascá*, d' aygua gebrada que, eixint de la ròca viva cristallina y abundanta, devalla joguina entre falgueres y boixèdes hasta endinzarse à la vall soliuà. D' açí muntarem la còsta de la *Mòla de Catí*; y serrejant per ses gegantes espatlles (que tenen dues hores de llarch per una d' ampla), bàixarem adalats per dessota les vòltes que formavan ses rehinoses pinèdes à la mateixa boca d' una gran balma que s' anomena la *Cova-Cambra*. «Ja hi som!» va esser lo crit general de la còlla, que alegròya y bellugadissa espiava desde una gabarrera sa gola nègra y esgarriosa.

Ve à caurer aquèsta maravel·la de Deu casi à la tèrsa part de la *Mòla de Catí* que guayta cap à Aragó. — Sobre l' esquèrra de la montanya, gayre be plane-

ra tot èlla rublèrta de boscatge y pins casi seculars, s' esbadella una fòssa ovalada que 'ls tèys l' ombrèjan, per hont s' entra à la Còva. Sa boca nègra y ampla 's va estrenyent y abaixantse hasta la mateixa gola que dú à la sala. S'hi devalla sempre per grahons humits d' estalagmites formades sobre les ròques. Una vòlta forem à dins, nos quedarem tant à les fosques que, à despit de les tèyes que duym y de les atxes de vent que espeternegavan encèses, no 'ns fou possible vèurer rès per les tenebres que hi règnavan. Tastaren alguns de l' aygua geladíssima que, traspuant de les ròques, gotèja dintre una conca de pedra que 's tròba à l' esquèrra de la sala al entrar à n' èlla. Ab ulls llambregants y ben desclòses les parpelles, explorarem una per una les columnes gayre be esclòpiques que ròtllan la sala, y l' enriqueixen y l' asseguran sens dubte d' un esfonzament deplorable. Devant del biòl de l' aygua gemada s' aixecan dues ayroses pilastres, d' uns dos palms de gruixaria per uns trenta d' alsaria, que 's fonamentan sobre una taulèta plana de pedra, que 's retira molt à les del altar, apuntalada ensemps per dues columnètes de fayçó salomònica ben paregudes l' una ab l' altra y ben proporcionades ab les mides de tot l' altar. Dich del altar, perquè aixís l' anomènan, y à la primera ullada, quan un l' ovira, 's creu esser devant d' un temple salomònich, sicellat en la ròca viva per la ma de Deu, pera, enaltir dins d' aquèlles tenebres ses grandèses y maravelles santes. Desde l' altar, pujant à gatamèus per aquèl bòsch d' estalactites y estalagmites, relliscant per açí y ensopegant per allà, donarem la vòlta à tota la Còva que, en un santiamen se 'ns aparagué il luminada per les enlluernadores teyeres que à tròços deixarem encèses. ¡Oh! y quina vista tant encantadora se 'ns oferí als nòstres ulls! Una sala ampla, alta, rodona, de vòlta sapada y de bon ayre, rodejada de pilars y columnètes, encrostat lo sostre d' estalactitiques agulles y brodades ses parèts d' estalagmites que escopsavan agradoses les gotes d' aygua que com pèrles regalavan sobre ses cares bonicoyes y rossoladices. A la drèta del altar s' hi vèya una fòrta columna, nègra del sòl hasta la meytat, y recuberta per la part de dalt fins la cintura d' una capa blanquinosa, y à claps esquerjada, que tenia tot l' ayre d' un sobrepellis esqueixat. ¡Semblava de bo un pobre ermità exit de la sagristia pera atalayar son temple! Al còrn esquèrra del mateix y à l' alsaria d' una cana s' hi vèu ben aparellada una trona calcarea, compòsta de tres valentes estalagmites d' uns cinch pams, d' alsaria, y totes tres escapades à la mateixa mida y molt ben arrodonides. ¡Rès d' estrany que 'l còr d' aquèlla balma tant ricament bastida pel Criador, encisi als que la visitan y 'ls obligui à admirar l' omnipotencia divina!

Surtits de la Còva-Cambra, que ab recauca deixavam, entrarem temerosos à l' altra que enfrònt d' èlla òbre sa desencanaçada boca. Al vèuperla tant horrible 'm vingué à la memòria allò de Virgili al entrar à la pahorosa caverna ab la sybil·la;

«*Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus Orci, «Luctus et ultrices posuere cubilia Curæ»*: perquè aixís ho semblava,

lloch de tristesa y d' horror. Es fonda y llargaruda: s' hi baixa pel mitj de pallets y còdols que desgabellats s' apilòtan à la seva gola. Aquèsta, comparada ab l' altre, no té res de maravellosa, llevat de la llargaria: tant s' esfonza y s' endinza entre 'ls enderròchs que les esllavisades han aclaparat en ses buydes entranyes, que un se figura, al baixarhi, que va devallant à les mateixes vòltes del infèrn. Sense arribar al capdevall de tot, per lo ferèstega y perillosa que la vèyam, eixirem bo y à plerèt per sa gorja pera trescar de nòu montanya amunt cap à la punta de Catí. ¡Y quina miranda aquèsta cima! A sa esquèrra, y de cara à la *Mòla Castellona*, s' adrèssan lo *Coll Roig*, la *Cova Solana*, la *Roca dels Mollóns* y la dels Assucats coronades per les sèrres d' Alfara, que s' escampan joyoses hasta 'ls bramadors del Assut: à la drèta s' aixamplan un mar de comes y montanyètes que onejantes, com un camp d' espigues, van à besar les faldes de les blavènques cordilleres d' Aragó: y devant per devant s' alsa ferrènyia y potenta la carèna del Caro com atlètica muralla aixecada pel bras de Deu vòra la vall florida de Tortosa. De l' una y l' altra banda de sos vessants s'enfilan rastells de feixes, que, ben afilerades les unes sobre les altres, semblan escales immenses pera pujar à les prades de la glòria.

D' aquí, baixant llisquívols, saludarem la font del Bisbe, que gemada y abundosa salta sota d' un cingle de ròques ben serrades, y aturantse à estònes en sos tolls y gorgues, saltirona despres alegròya pel mitj de molces y garrigues cap als còrrechs de la riera. Traspasant la *Mòla del bois* y deixant enrera la *Serra dels pous* nos trobarem altra vòlta devant de la plana tortosina. ¡Quin panorama mes poètic! Il·luminada pel sol ponentí que minvava, y rodejada de turons y serralades, apareixia l' hòrta à nòstra vista com una immensa conca d' arbrèdes. Tot en èlla sonrèya; les ximenèyes espolsant ses cabelleres de fum, los campanars gentils, guaytant al cèl, les casètes blanques que s' hi arresseran y 'ls remats de cables y ovèlletes, que s' atansavan jolives à llurs pletes y clèdes, omplian sos voltants de vida y hermosura. Aquí, bategant nòstre còr d' alegria, exclamarem: «¡Benehit sia 'l Senyor que ha abeurat nòstres ulls ab tants de còrns y ditxes!»

Eixos eran los sospirs que se 'ns queyan de nòstres llabis devant dels cuadros que tant nos enamoravan. — ¡Glòria à Deu autor de tantes de riquèses! ¡Benhaja la seva ma omnipotent que ha vestit los camps y montanyes pera 'l conqol del home, pera sadollá 'l seu còr de pau y ganbança, y pera allaujarli les créus que à solades cauhen sobre esta vall de llàgrimes! — Enardits ab aquèstos y semblants sentiments, baixarem com un llamp per la còsta pera aix-carli à casa als pèus del altar un himne d' alabances, que per tants de títols té mereçudes sa Magestat sobirana, única deù de dolçors etèrnes, y vera dominadora de cèls y tèrra.

Guillem.

Tortosa Septiembre 1901.

La festa literaria de la Joventut Católica

Lo dimecres, en los historichs y artistichs claustrs del Colegi de S. Lluís tingué lloch la festa literaria-musical que aquèlla societat del catolich element jove de nostra Ciutat, ha celebrat en honor y ab motiu dels festejos à la Mare de Deu de la Cinta. L' acte vá resultar per tots conceptes solenníssim, havent superat les esperances mes optimistes.

No podia resultr altra cosa, ateses les condicions d' ingeni é ilustració de quants en la ploma ó en la paraula van contribuir à realisar aquèl torneig d' inspiració, d' art y eloquencia.

Lo local, elegantment decorat estava ple de gom à gom per distinguida concurrencia, ocupant l' estrado la junta d' la Academia presidida per l' Il·ltre. Bisbe de la diòcesis.

Seria tasca enojosa ocuparnos en citar noms dels concurrents; y per no caure, ademes, en sensibles pretensions nos limitém à dir que estava allí representada tota la ciutat de Tortosa; sos prohombres mes ilustres, aristocrates, homes de carrera y poble que viu de les sensacions de sa fé y sas catoliques creencies. Pati, claustre y galeries superiors estaven atapides de publich oferint un quadro que admiraba y encantava.

Comensá la simpatica feta à les quatre de la tarde ab el discurs inaugural del Rev. Bellpuig tenint parrafos arrebatadors y de verdader dalit pera els que lutxen pel triomf de les doctrines y ensenyances del Catolicisme. Després d' haver desenrotllat la materia de son elocuent discurs vá fer la presentació al public dels poetes y oradors que anaven à pendre part en la festa fixantse especialment en Il·ltre Dr. D. Benet Pomés de Pomar à qui vá presentar com modelo d' oradors catolichs seglars.

Segons l' ordre del programa seguiren resitantse inspirades poesies, algunes per sos propis autors y altres per joves socis de la Joventut. No altra cosa podia esperarse de la competencia, ingeni é inspiracio dels Srs. Angel del Arco, Monasterio, Bellpuig, Serrano, Villar, Ferreres, Vergès, Altes, Pastor, Verges, Mestre y altres que encara qu' hagin ocultat lo seu nom baix de modestes inicials no desmereixen per son merit del objecte à que foren dedicades.

Lo Sr. de Wenets, President de la Joventut Católica feu 'l discurs de gracias.

Ab les enfervoritsadores paraules del Sr. Bisbe acabá aquesta festa esplendent de recort etern.

Tortosa.

Jofre.

Avis

L' excés d' original ens priva à última hora de publicar la major part dels originals que teniem dispostos y la secció de crònica.

No 's consideren, ab això, preterits los amichs que ns' han honrat ab llurs treballs. La recordanza dels fets de 1714 deu estar sempre gravada en los cors de tots els catalans amatents de les glories y llivertats de nostra aymada Catalunya. Persó hem cregut dever de gratitut lo recort dedicat als martirs de nostra independencia.

MORESO

GRAN

Botiga de calsat de totes classes

SABATES Y BOTINES D'ISTIU

Confecció esmerada per a'is que tenen delicats.

Casa fundada l'any 1866.—Preus fixos.

Ventes al contat.

PLASSA DE LA SEU Y ARCO DEL ROMERI

ARTHUR MESTRE

Gran surtit de Pejaques, Paraygues, Pipes, Parassois, Bastons, Colls, Puhys, Mitges, Mitjons, Joguets, Puntilles, Brodats, Perforeria, Acordeons, Objectes pera regalós, y tota classe d'articles pera barbés.

GRAN SURTIT DE QUARTINES JAPONESES

UN CARTÓ DE TOTES MIDES

VENTALLS DE TOTES CLASSES

CORBATES, QUINCALLA, GUANTS, ETC.

Carrés d'En Carbo, 11 y 13, y Pescadors, 1.

TORTOSA

COMMISSIONS Y REPRESENTACIONS

D. Obdulio Rodriguez

Carré de Moncada, 1

TORTOSA

CALSAT DE VELA BLANCA Y COLO AB SOLA DE CANEM

PROPI PERA EXCURSIONISTES Y BALNEARIS

Borsegui vela blanca sola canem per home: Pessetes 10'75

— “ — color — — — — — 10'50

Botina — — — — — — — — — 11'00

GASA MORESO Plassa de la Seu, y SUCURSAL situada al Pont de Pedra, Tortosa

LA CHERTOLINA

Joseph Ricart
CHERTA (Tarragona)

GRAN FABRICA DE BEGUES GASEOSOS DE ENRICH ZARAGOZA

PRODUCTES ELABORATS AB LO BICARBONAT DE SOSA PUR

IMPREMPTA DE E. Cantero y Hernandez

IMPRESIONS PERA L'COMERS: Factures; Cartes; Memorandums, Accions; Sobres; Prospectes; Lletres; Chechs; Pagare; Esqueles; Circulars; Notes de preus; Estats; Rebuts; Catalechs; Talonar; Volants; Modelacio pera oficines, etc., etc.

IMPRESIONS PERA L'COMERS: Tituls honorífichs; Etiquetes de totes classes; Invitaciones; Targetes; Participacions de casament; De naixement; De primera Missa; De Professió Religiosa; Recordatoris y tota classe de treballs fantasia.

IMPRESIO DE OBRES DE TEXT: Periodichs; Revistes; Memories; Reglaments; Follers; Obres científiques y Literaries, etc., etc.

TIMBRES DE GOMA.—PLANXES DE FERRO ESMALTAT

Hipofosfits CLIMENT

Salut
Cura d'Anemias, Tisis, Debilitat, Desminjament y Escrofúlsime

FABRICA DE OBRA REFRACTARIA DE

Joseph Cervera
UNA GRAN PREMPSA